

100 YILINDA CUMHURİYETE VE ATATÜRK'E ARMAĞAN

Atatürk ve Cumhuriyet Tarihi Yazıları

Editör: Prof. Dr. Mithat AYDIN

Editör: Prof. Dr. Mithat AYDIN

100. YILINDA CUMHURİYETE VE ATATÜRK'E ARMAĞAN
Atatürk ve Cumhuriyet Tarihi Yazıları

ISBN 978-625-6810-76-1

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2023, PEGEM AKADEMI

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayinevidir**. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

I. Baskı: Ekim 2023, Ankara

Yayın-Proje: Şehriban Türüldür
Dizgi-Grafik Tasarım: Müge Kuyrukcu
Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Sonçağ Yayıncılık Matbaacılık Reklam San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı 48/48 İskitler/Ankara
Tel: (0312) 341 36 67

Yayıncı Sertifika No: 51818
Matbaa Sertifika No: 47865

İletişim

Macun Mah. 204. Cad. No: 141/A-33 Yenimahalle/ANKARA
Yayınevi: 0312 430 67 50
Dağıtım: 0312 434 54 24
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: pegem@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

Beni görmek demek mutlaka yüzümü görmek demek değildir. Benim fikirlerimi, benim duygularımı anlıyorsanız ve hissediyorsanız bu kâfidir.

M. Atatürk

ÖN SÖZ

Türkiye Cumhuriyeti, Türk ulusunun bağımsızlık ve uygarlık savaşının, kurucu lideri Atatürk'ün ulusu ve bütün insanlık için yol gösterici nitelikteki devrimlerinin tümünü ifade etmektedir. Taşındığı adın anlamı bir devrim üzerine inşa edilmiş olduğuna işaret etmektedir. Çünkü meşruiyetini ve egemen hukukunu devrimler çağının tasfiye ettiği monarşik yapılardaki imtiyazlı bir zümreden ve Tanrısal bir kaynaktan değil doğrudan doğruya kurucu ve asli unsuru olan ulusundan almıştır. Bu bakımdan Türkiye Cumhuriyeti'nin dayanmış olduğu kurucu felsefe anayasada ifade edildiği üzere ulusal ve laiktir. Çağının icaplarına uygun olarak akılcı ve bilimsel temelden beslenen ilerlemeci bir hedefi varoluş gayesi olarak görmüştür. Bu bakımdan Türk devriminin kurucu Babası Atatürk; felsefesi, yaptıkları, göstermiş olduğu yol bakımdan insanlığın ortak uygarlığına katkı yapmış, tarihin tüm insanlığa armağanı olan evrensel bir liderdir. Onun devrimleri Türk toplumunu bir çağdan başka bir çağa taşımıştır. Akıl ve bilim üzerine temellenen devrimleri Türkiye Cumhuriyeti'ni saygın bir geleceğe taşıyan dinamik bir karakter göstermektedir. Özellikle Onun laiklik prensibi, hak ve hürriyetlerin teminatı, farklılıkları ulus bütünü içinde bir arada tutan Türk devriminin harcı, Türkiye Cumhuriyeti'nin yapı taşı olmuştur. Atatürk devrimleri sadece gerçekleştiği dönemin ihtiyaçlarına cevap vermekle kalmaz, sonraki çağlara da hitap etmektedir. Bu nedenle Türk toplumunun zor zamanlarında Atatürk'ü hep kurtarıcı ve yapıcı bir lider olarak hatırlaması, O'nun çağlar ötesi bir değer olduğunu göstermektedir.

Atatürk, Birinci Dünya Savaşı sonunda ulusal bağımsızlığına kastedilmiş, uygarlıkça geri bırakılmış, bir metafor olarak ifade etmek gerekirse ülkesinde her canlı şeyin solmaya başladığı bir zamanda ortaya çıkmıştır. Atatürk'ün 19 Mayıs 1919'da Samsun'da Türk ulusunun yazgısını eline aldığı gün, yaşam kaynaklarına el konulmuş, dört bir taraftan işgal edilmiş ve ancak "*ortada bir avuç Türk'ün barındığı ata yurdu*" Anadolu'da tam bağımsız, çağdaş yeni bir Türk devletini inşa etmek hayal bile edilemezdi. Öz bir şekilde belirtmek gerekirse Türk Devrimi, Türk ulusunun Atatürk'ün önderliğinde Birinci Dünya Savaşı sonunda galiplerin kurmuş olduğu emperyal sisteme ve kendisini uygarlıkça geri bırakmış olan köhne düzene teslim olmayıp vermiş olduğu özgürlük, bağımsızlık, erdem ve uygarlık savaşının adıdır. Bu itibarla Türk devrimi, kendi koşulları, dayandığı ilkeler ve getirmiş olduğu evrensel değerler itibarıyla insanlığın ortak tarihinde özgün ve eşsiz bir yer tutmaktadır. Dolayısıyla da Türk Devriminin lideri Atatürk, insanlık ve uygarlık değerlerinden yana olan her insanın lideridir. 1922'ye kadar savaş meydanlarında adeta ölümün kıyısında geçirdiği ömrünün geri kalan kısmını, ulusunu uygar dünyada saygın bir yere taşımak için çağdaşlaşma davasına adanmıştır. Bu bakımdan O'nun en büyük eseri Cumhuriyet'i 100. yılında anlamak, barındırdığı değerleri gelecek kuşaklara aktarmak sadece Türk vatandaşları için

değil, uygarlık taraftarı olan her insanın ödevidir. 100 yıllar ulusların hayatının çok önemli kesitleri olduğuna göre bu sorumluluğun ağırlığı çok daha fazla kendisini hissettirmektedir.

Cumhuriyetimizin 100. Yılına ithafen Anabilim Dalımız öncülüğünde Fakültemiz yayını olarak hazırlanan Armağan kitabımızda yirmi bilim insanının on sekiz çalışması yer almaktadır. Bu çalışmalar tema itibarıyla Atatürk ve devrimleri, bu çerçevede Millî Mücadele ve Cumhuriyet dönemi bağımsızlık ve uygarlık savaşının düşünsel ve kurumsal gelişimi, erken Cumhuriyet dönemi sosyal, ekonomik ve siyasal gelişmeleri üzerinde geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır. Armağan kitabımızın hazırlanması sürecinde başta yazarlarımız olmak üzere katkı sunan herkese teşekkürü bir borç bilirim.

Editör

Prof. Dr. Mithat AYDIN

ORCID No: 0000-0002-2066-845X

BÖLÜMLER VE YAZARLARI

Editör: Prof. Dr. Mithat AYDIN

1. Bölüm: Atatürk: Kurtarıcı ve Devrimci Bir Lider

Prof. Dr. Mithat AYDIN, Pamukkale Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-2066-845X

2. Bölüm: 10 Kasım 1938 Sonrası Halk Şiirinde Atatürk

Öğr. Gör. Cengiz AKSEKİ, Pamukkale Üniversitesi
ORCID No:0000-0003-2851-804X

3. Bölüm: Cumhuriyet Halk Partisi Kongrelerinde Kemalizm'in Laiklik İlkesi Üzerine Tartışmalar (1927-1947)

Prof. Dr. Hakan UZUN, Ankara Üniversitesi
ORCID No: 0000-0001-5427-8268

4. Bölüm: Yusuf Akçura'nın Türkiye'deki Halkçılık Düşüncesinin Gelişimine Katkısı

Prof. Dr. Abdullah GÜNDOĞDU, Ankara Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-9171-6965

Dr. Cağfer GÜLER, Ankara Üniversitesi
ORCID No: 0000-0001-8955-6424

5. Bölüm: Atatürk Döneminde Halkçılık Algısı

Prof. Dr. Murat KARATAŞ, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
ORCID No: 0000-0003-3581-0735

6. Bölüm: Siyasi Haklarını Kazanan Türk Kadınının Coşkusu: 1930 ve 1934 Mitingleri

Doç. Dr. Sezen KARABULUT, Pamukkale Üniversitesi
ORCID No: 0000-0001-5416-8800

7. Bölüm: Müdafaa-i Milliye Cemiyeti İzmir Merkez Şubesi'nin Bir Yardım Etkinliği ve Vatansaver Türk Kadınları

Prof. Dr. Engin BERBER, Ege Üniversitesi
ORCID No:0000-0002-4635-7836

8. Bölüm: Türkiye'de 'Cumhurbaşkanlığı'nın Devlet Düzenindeki Konumuna Dair Yapılan Tartışmalar (1923-1925)

Doç. Dr. Erol AKCAN, Trakya Üniversitesi
ORCID No: 0000-0003-3580-4466

9. Bölüm: Erken Cumhuriyetin Eğitim Alanındaki Kazanımları

Prof. Dr. Mustafa ŞAHİN, Dokuz Eylül Üniversitesi
ORCID No: 0000-0001-8789-514X

10. Bölüm: Atatürk'ün Eğitime İlişkin Görüşleri ve Geleceğe Bakış

Prof. Dr. Sadegül AKBABA ALTUN, Başkent Üniversitesi
ORCID No: 0000-0001-5690-6088

11. Bölüm: Gazi Mustafa Kemal Atatürk ve Kültür Mirasımız

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa ÖNGE, Çankaya Üniversitesi
ORCID No: 0000-0003-2886-5359

12. Bölüm: Mustafa Kemal Atatürk'e Yönelik Journaller ve Onun Journaller Karşısındaki Tutumu

Prof. Dr. Ercan HAYTOĞLU, Pamukkale Üniversitesi
ORCID No: 0000-0001-5910-6617

13. Bölüm: Diyarbakır Halkevi'nin 1932-1951 Yılları Arasındaki Faaliyetlerinin Toplumsal Değişim Açısından Değerlendirilmesi

Doç. Dr. Danyal TEKDAL, İnönü Üniversitesi
ORCID No: 0000-0003-4595-2892

Doç. Dr. Erol KOÇOĞLU, İnönü Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-7071-0548

14. Bölüm: "Cumhuriyet'in Şefkati": Bir İtirafın Hikâyesi Olarak Rıza Tevfik'in Cumhuriyet Okuması Üzerine Notlar

Prof. Dr. Süleyman İNAN, Pamukkale Üniversitesi
ORCID No: 0000-0003-1978-2527

15. Bölüm: Mustafa Kemal Atatürk'ün Doğup Büyüdüğü Yıllarda Selanik

Öğr. Gör. Dr. Veysel ÇOLAKER, Pamukkale Üniversitesi
ORCID No: 0000-0003-2306-3453

16. Bölüm: Atatürk Dönemi Paraları (1923-1938)

Prof. Dr. Yasin DOĞAN, Pamukkale Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-1155-2105

17. Bölüm: Recep Peker Hükümeti Döneminin Ekonomi Politikaları Bağlamında 1946 Devalüasyonu

Dr. Öğr. Üyesi Hasan YAPICI, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi
ORCID No: 0000-0003-3308-9024

18. Bölüm: Cumhuriyet'in İlk Yıllarında Aydın'da Tarımsal Yapı, Belli Başlı Ürünler ve Üretimi

Dr. Öğr. Üyesi Günver GÜNEŞ, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-4255-5288

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	iii
Bölümler ve Yazarları.....	v

1. BÖLÜM

ATATÜRK: KURTARICI VE DEVRİMCİ BİR LİDER

Atatürk: Kurtarıcı ve Devrimci Bir Lider.....	1
Sonuç.....	21
Kaynakça.....	23

2. BÖLÜM

10 KASIM 1938 SONRASI HALK ŞİİRİNDE ATATÜRK

Atatürk'ün Ölümüne İnanmamak.....	26
Atatürk Sevgisi.....	29
Başarılarıyla Atatürk.....	34
Atatürk; Bir Ulus Yaratın Lider.....	41
Atatürk Tarihi Bir Kişidir.....	44
İlahi Kavramlarla Atatürk'ü Anlatmak.....	47
Sonuç.....	47
Kaynakça.....	48

3. BÖLÜM

CUMHURİYET HALK PARTİSİ KONGRELERİNDE KEMALİZM'İN LAİKLİK İLKESİ ÜZERİNE TARTIŞMALAR (1927-1947)

Giriş.....	49
Tek Parti Döneminde Yapılan CHP Kongrelerinde Kemalizm'in Laiklik İlkesi.....	52
CHP'nin 1927 Kongresi.....	52
CHP'nin 1931 Kongresi.....	54
CHP'nin 1943 Kongresi.....	56
Çok Partili Siyasal Yaşama Geçilmesi Sonrasında Yapılan CHP Kongrelerinde Kemalizm'in Laiklik İlkesi.....	57
CHP'nin 1947 Kongresi.....	59
Sonuç.....	68
Kaynakça.....	70

4. BÖLÜM

YUSUF AKÇURA'NIN TÜRKİYE'DEKİ HALKÇILIK DÜŞÜNCESİNİN GELİŞİMİNE KATKISI

Giriş	73
Türkiye'de Halkçılık Düşüncesi.....	74
Yusuf Akçura'nın Halkçılık Görüşleri.....	75
Türk- Rus İlişkilerine Halkçılık Ekseninden Bakmak	79
Kaynakça.....	83

5. BÖLÜM

ATATÜRK DÖNEMİNDE HALKÇILIK ALGISI

Giriş: Halkçılığın Tarihsel Arkaplanı	85
Atatürk Dönemi Halkçılık Algısı	87
Siyasal İçerik	87
Sosyal İçerik	92
Eşitliğin Sağlanması ve Korunması	92
Topyekûnluğun Sağlanması ve Korunması	93
Kültürel İçerik.....	99
Sonuç.....	102
Kaynakça.....	104

6. BÖLÜM

SIYASİ HAKLARINI KAZANAN TÜRK KADINININ COŞKUSU: 1930 VE 1934 MİTINGLERİ

Giriş.....	107
Kadın Haklarının Tarihsel Gelişimi	108
Türk Kadınlar Birliği (1924)	112
Türk Kadınlar Birliğinin Siyasal Hakların Kazanılmasındaki Rolü.....	114
1930 Mitingi.....	115
1934 Mitingi.....	118
Sonuç.....	126
Kaynakça.....	127

7. BÖLÜM

MÜDAFAA-İ MİLLİYE CEMİYETİ İZMİR MERKEZ ŞUBESİ'NİN BİR YARDIM ETKİNLİĞİ VE VATANSEVER TÜRK KADINLARI

Giriş.....	130
Sonuç.....	141
Kaynakça.....	141

8. BÖLÜM

TÜRKİYE'DE 'CUMHURBAŞKANLIĞI'NIN DEVLET DÜZENİNDEKİ KONUMUNA DAİR YAPILAN TARTIŞMALAR (1923-1925)

Giriş.....	143
1921 Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nda Cumhurbaşkanlığı Makamı.....	147
1924 Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nda Cumhurbaşkanlığı Makamı	150
1924 Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'ndan Sonra Cumhurbaşkanlığı Makamına Dair Yapılan Tartışmalar	152
Mustafa Kemal Paşa'nın Açıklaması ve Basındaki Yankıları	156
Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası ve Cumhurbaşkanlığı Makamı	159
Sonuç.....	160
Kaynakça.....	161

9. BÖLÜM

ERKEN CUMHURİYETİN EĞİTİM ALANINDAKİ KAZANIMLARI

Giriş.....	163
Cumhuriyet'in Kuruluşu ve Temel Kazanımları	164
Erken Cumhuriyet Dönemi Eğitim Politika ve Uygulamaları	165
Tevhid-i Tedrisat Kanunu	165
Alfabe Değişikliği.....	166
Millet Mektepleri.....	168
Halkevleri ve Halkodaları	170
Üniversite Reformu.....	172
Köy Eğitimliği.....	172
Sonuç.....	175
Kaynakça.....	176

10. BÖLÜM

ATATÜRK'ÜN EĞİTİME İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ VE GELECEĞE BAKIŞ

Giriş.....	179
Yöntem	181
Bulgular	182
Eğitimde Temel Amacı Nedir ve Eğitim Neden Önemlidir?	182
Eğitimin Temel İlkeleri Nelerdir?.....	182
Bağımsızlığı İçselleştirecek Bir Eğitim	183
Bilim ve Teknolojiyi Birleştiren Bilimsel Eğitim	183
Karma Eğitim.....	184
Ulusal Değerlerin Geliştirilerek Evrensel Değerlere Geçiş.....	184

Yurtta ve Dünyada Barışı Sağlayacak Bir Eğitim	184
Ulusal Ekonomiye Güçlendirecek Üretken Eğitim	184
Uygulamalı Üretken Eğitim	185
Kuram Uygulama Bütünlüğüne Dayalı İşlevsel Eğitim.....	185
Ulusal Kültürü Geliştiren Ulusal Eğitim	185
Eğitime Erişim	186
Millî Eğitim Bakanlığı Neden Önemlidir ve Görevleri Neler Olmalıdır?	186
Okulların İşlevi Ne Olmalıdır?	186
Öğretmenlerin Önemi ve Öğretmenlerden Beklentiler Nelerdir?.....	187
Gelecek Neslin Mimarı.....	187
Öğrenen Öğretmen	188
Öğretmenlik Mesleği	188
Öğretmenin Halkla İç İçe Olması	188
Öğretmenlerin Rol ve İşlevleri	188
İrfan Ordusu Olarak Öğretmenlik.....	189
Öğretmene Saygı	189
Sonuç ve Geleceğe Bakış.....	189
Kaynakça.....	190

11. BÖLÜM

GAZİ MUSTAFA KEMAL ATATÜRK VE KÜLTÜR MİRASIMIZ

Tarihe ve Kültüre İlgili Duyan Sıra Dışı Bir Deha	193
Yurt Gezileri: Koruma Sorunlarının Çözümünde İlk Adımlar.....	196
Müze Sorunsalı ve Atatürk.....	201
Korumanın Esas Koşulu: Eğitim	203
Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün Koruma Düsturu.....	204
Sonuç.....	207
Kaynakça.....	207

12. BÖLÜM

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK'E YÖNELİK JURNALLER VE ONUN JURNALLER KARŞISINDAKİ TUTUMU

Giriş.....	209
Mustafa Kemal'e Yönelik Journaller	212
Harp Akademisi Öğrencisi İken Yapılan Jurnal.....	212
Harp Akademisinden Mezun Olup Atama Beklerken Yapılan Jurnal	215
Mustafa Kemal'in Jurnal Soruşturması İçin Görevlendirilmesi.....	221
Mustafa Kemal Paşa'ya Cumhuriyet Döneminde Yapılan	

Jurnallere Bir Örnek.....	224
Çankaya'ya Bir Suikast Hazırlığına Yönelik Jurnal	224
Sovyet Büyükelçiliğinde Verilen Bir Davette Türk Bürokratlara Yönelik Jurnal ...	226
Sonuç.....	227
Kaynakça.....	228

13. BÖLÜM

DIYARBAKIR HALKEVİ'NİN 1932-1951 YILLARI ARASINDAKİ FAALİYETLERİNİN TOPLUMSAL DEĞİŞİM AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Giriş.....	231
Türkiye'de Halkevleri'nin Teşekkülü ve Faaliyetleri	234
Diyarbakır Halkevi'nin Açılışı ve Faaliyetleri.....	240
Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesinin Faaliyetleri	241
Güzel Sanatlar Şubesinin Faaliyetleri	243
Gösterit (Temsil) Şubesinin Faaliyetleri	244
Sosyal Yardım Şubesinin Faaliyetleri	244
Spor Şubesinin Faaliyetleri	246
Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesinin Faaliyetleri	246
Kitapsaray (Kütüphane) ve Yayın Şubesinin Faaliyetleri	247
Köycülük Şubesinin Faaliyetleri.....	249
Müze ve Sergi Şubesinin Faaliyetleri	250
Sonuç.....	250
Kaynakça.....	253

14. BÖLÜM

“CUMHURİYET'İN ŞEFKATİ”: BİR İTİRAFIN HİKÂYESİ OLARAK RIZA TEVFİK'İN CUMHURİYET OKUMASI ÜZERİNE NOTLAR

Entelektüel Uğraşlar ve Etkileri	256
Siyasi Yolu	262
Muhasebe Notlarında Atatürk.....	265
Sonuç	268
Kaynakça.....	270

15. BÖLÜM

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK'ÜN DOĞUP BÜYÜDÜĞÜ YILLARDA SELANİK

Giriş.....	273
Selanik'in Sosyal ve Ekonomik Yapısı.....	275

Selanik'in Fikri Zenginliği	284
Balkan Milliyetçiliği ve Selanik	284
Türk Milliyetçiliğinin Gelişiminde Selanik.....	290
Selanik'te Sosyal Yaşam.....	292
Sonuç.....	294
Kaynakça.....	295

16. BÖLÜM

ATATÜRK DÖNEMİ PARALARI (1923-1938)

Atatürk Döneminde Kullanılan Osmanlı Paraları	299
Madeni Paralar	300
Osmanlı Bankası Banknotları.....	300
Osmanlı Evrak-ı Nakdiyesi	302
Atatürk Dönemi Paraları	304
Madeni Paralar	304
Atatürk Dönemi Altın Paraları.....	306
Atatürk Dönemi Ziyet Altınları.....	307
Atatürk Dönemi Gümüş Paraları.....	307
Atatürk Dönemi Bronz Paraları.....	308
Atatürk Dönemi Nikel Paraları.....	309
Kâğıt Paralar.....	310
2.2.1. 1 Liralık Banknotlar	312
2.2.2. 5 Liralık Banknotlar	313
2.2.3. 10 Liralık Banknotlar	314
2.2.4. 50 Liralık Banknotlar	314
2.2.5. 100 Liralık Banknotlar	314
2.2.6. 500 Liralık Banknotlar	314
2.2.7. 1000 Liralık Banknotlar	315
Cumhuriyet Dönemi Paralarında Siyasal Simgeler	318
Sahte Para Basımına Karşı Alınan Önlemler.....	321
Sonuç.....	322
Kaynakça.....	324
Ek 1: Levha 1- Atatürk Dönemi Altın Paraları.....	326
Atatürk Dönemi Türkiye Cumhuriyeti Banknotları.....	328

17. BÖLÜM**RECEP PEKER HÜKÜMETİ DÖNEMİNİN EKONOMİ POLİTİKALARI
BAĞLAMINDA 1946 DEVALÜASYONU**

Giriş.....	331
Dış Politikanın Değişimi ve 1946 Yılı Devalüasyonu	335
Sonuç.....	343
Kaynakça.....	344

18. BÖLÜM**CUMHURİYET'İN İLK YILLARINDA AYDIN'DA TARIMSAL YAPI,
BELLİ BAŞLI ÜRÜNLER VE ÜRETİMİ**

Giriş.....	347
Yunan İşgalinin Tarım Alanlarında Yarattığı Tahribat	349
İşgalden Kurtuluşla Birlikte Tarım Alanlarının Durumu ve Alınan Tedbirler	350
Cumhuriyetin İlk Yıllarında Aydın'da Tarım	352
Zeytin ve Zeytincilik.....	360
Pamuk.....	364
İncir.....	366
Sonuç.....	371
Kaynakça	372

1. BÖLÜM

ATATÜRK: KURTARICI VE DEVRİMCİ BİR LİDER

Prof. Dr. Mithat AYDIN, Pamukkale Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-2066-845X

Atatürk öldükten sonra onun tarihteki rolü üzerine yurt içinde ve yurt dışında birçok devlet insanı, yazar, düşünür, sanatçı ve hatta adı sanı bilinmeyen halktan insanlar düşüncelerini paylaşmışlardır. Letonya'nın yarı resmi gazetesi Briva Zeme gazetesi, Atatürk'ü, ölümünden beş gün sonra "Asırları Aşan Adam" başlığıyla okuyucularına şu şekilde tanıtmaktaydı: "*Atatürk zamanımızdaki devlet adamlarının en büyüğü ve modern şeflik prensibinin en dikkate değer mümessili idi. O, tasvirine bile imkân olmıyan bir inkılâpla, millet ve devlet hayatında kuvvetli durendiş (vizyoner, ileri görüşlü) bir şahsiyet yaratabileceğini isbat etmiştir. O, Avrupa'dan ayrı kalmış Türkiye'yi, Avrupa medeniyeti seviyesine yükseltmiş ve ona modern bir devlet şekli vermiştir. Bunların hepsi o kadar kısa bir zamanda olmuştur ki, bunu, evlûsyondan (evrimden) ziyade sıçrayış diye ifade etmek daha doğrudur.*" Bir başka Letonya gazetesi Rits ise Atatürk'ün gerçekleştirmiş olduğu "ebedileşmiş eserlerinin" Türkiye Cumhuriyeti'ne sağlam bir temel oluşturduğuna ve Türk ulusuna, her devirde gittikçe daha güzel ve daha mesut bir istikbal temin ettiğine işaret etmiştir. Rits'e göre yaratılan eserler büyük bir tarihsel dönüşüme tanıklık etmiştir. Bu nedenle de gazete yeni devletin kurucusu babası Atatürk'ün ölümünden önceki son on beş yılında yapılan devrimleri izah etmeye çalışmıştır. Rits'in altını çizdiği başlıca noktalardan bir başkası ise Atatürk'ün eseri olan gençlik terbiyesi ile Türkiye Cumhuriyeti'nde gençliğe "*tahayyül edilmesine imkân olmayan*" bir hayat bahşetmiş olmasıydı.¹ Letonya gazeteleri gibi Atatürk'ü tanıyanlar ya da yaptığı tarihi okuyanlar, onun asıl tarihsel rolünün devrimci kişiliğinde yatmış olduğunu belirtmektedirler.

Gerçekten de Atatürk'ün büyüklüğü Türk ulusunu uygar dünyada saygın bir yere taşımak için yapmış olduğu devrimlerde saklıdır. Tarihin insanlığa gösterdiği gerçek de ulusların uygar dünyada bir yere sahip oldukça var olabileceklerdir. Bir

1 *Ulus*, 16 Kasım 1938.